

Dorota Komorowska

Katedra Ekonomiki Rolnictwa i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Rolnictwo ekologiczne w Polsce

Wstęp

Postęp technologiczny w rolnictwie, procesy koncentracji produkcji i wzrost produktywności czynników wytwórczych zaowocowały wzrostem produkcji i podaży produktów rolnych. W następstwie pojawiło się zjawisko nadwyżek produktów rolnych i żywnościowych. Równocześnie stosowanie wysokiego poziomu nawożenia i ochrony roślin negatywnie oddziałuje na stan środowiska naturalnego. Nasila się proces wyjąławiania gleb i zanieczyszczenia wód gruntowych, który prowadzi do postępującej degradacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, szczególnie w krajach o wysokim poziomie intensywności produkcji rolniczej. Wzrost tego poziomu, a w szczególności stosowania środków produkcji, jest także nie bez znaczenia dla jakości żywności pod względem zdrowotnym.

Ujemnym skutkiem rozwoju rolnictwa i ujawniającym się zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego i bezpieczeństwa żywnościowego przeciwstawia się rosnąca świadomość społeczna, która przejawia się w różnorodnych działaniach. Jednym z przejawów są działania na rzecz popularyzacji ekologicznych metod produkcji rolniczej i wspieranie wdrażania tych metod. Zjawisko to nabiera szczególnego znaczenia w wysoko rozwiniętych krajach Unii Europejskiej, co wydaje się zrozumiałe z racji także wysokiego poziomu intensywności produkcji rolniczej na tych obszarach.

Reforma Wspólnej Polityki Rolnej krajów UE z 2003 r. kładzie nacisk na rozwój obszarów wiejskich, a szczególne znaczenie w założeniach tej reformy mają programy rolnośrodowiskowe, których celem jest produkcja rolnicza w warunkach zastrzonych norm ochrony środowiska, w tym produkcja ekologiczna. Wdrażanie programów rolnośrodowiskowych w krajach UE, a tym samym finansowe wspieranie między innymi rozwoju produkcji ekologicznej zaowocowało jej dynamicznym rozwojem w ostatnich kilku latach.

Celem opracowania jest przedstawienie stanu rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce i ekonomiki produkcji wybranych rodzajów działalności w gospodarstwach ekologicznych.

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce

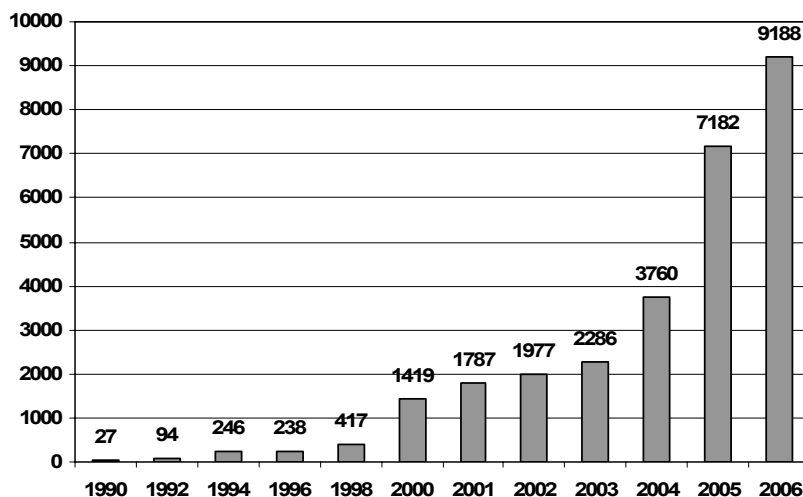
Dwa systemy rolnictwa zrównoważonego w Polsce są objęte uregulowaniami prawnymi: rolnictwo integrowane i rolnictwo ekologiczne. Rolnictwo integrowane i ekologiczne w naszym kraju ma jeszcze niewielkie znaczenie i znacząco mniejszą skalę w porównaniu do innych krajów Unii Europejskiej. Można jednak spodziewać się rozwoju tych systemów produkcji rolniczej w Polsce z racji ich finansowego wspierania w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

Pierwsze uregulowania prawne statusu rolnictwa ekologicznego w Polsce stanowiła ustawa o rolnictwie ekologicznym z 16 marca 2001 r. (DzU Nr 38, poz. 452) regulująca warunki prowadzenia produkcji i przetwórstwa metodami ekologicznymi, określająca system kontroli i certyfikacji gospodarstw oraz obrót produktami i ich znakowanie. Jej przepisy były zgodne z regulacjami prawnymi UE oraz wytycznymi IFOAM, a jej wprowadzenie przyczyniło się do wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych w kraju.

Z dniem uzyskania członkostwa Polski w UE weszła w życie ustawa o rolnictwie ekologicznym z dnia 20 kwietnia 2004 r. dostosowująca krajowy system prawny do unijnego. Obecnie nadrzędnym aktem prawnym wobec prawa krajowego jest Rozporządzenie Rady nr 2092/91/EWG z 24 czerwca 1991 r. z późniejszymi zmianami, które reguluje warunki produkcji, przetwórstwa, systemu kontroli i dystrybucji żywności ekologicznej w krajach Unii. Krajowe przepisy prawne zaś ściśle regulują kwestię kontroli i certyfikacji gospodarstw oraz kwalifikacji dopuszczalnych środków produkcji.

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 90. był bardzo powolny. Rolnictwo ekologiczne w tamtym okresie nie korzystało ze wsparcia finansowego ze strony państwa, ograniczone były także możliwości uzyskania wyższych cen zbytu za produkty ekologiczne ze względu na słabą organizację rynku. Szybszy rozwój produkcji ekologicznej nastąpił po wprowadzeniu w 1998 r. dotacji do kosztów kontroli gospodarstw, a w 1999 r. dopłat bezpośrednich do powierzchni upraw ekologicznych oraz po ustawowym uregulowaniu statusu rolnictwa ekologicznego w 2001 r. Od tego momentu notuje się wzrost produkcji wytwarzanej metodami ekologicznymi i liczby gospodarstw ekologicznych z certyfikatem oraz będących w trakcie jego uzyskiwania (wykres 1).

Po akcesji Polski do UE i objęciu naszego rolnictwa Wspólną Polityką Rolną rolnictwo ekologiczne korzysta ze wsparcia finansowego w ramach realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), w zakresie programów rolnośrodowiskowych. W następstwie realizacji PROW notuje się dynamiczny rozwój produkcji wytwarzanej metodami ekologicznymi i liczby gospodarstw ekologicznych. W 2005 r. w porównaniu do 2003 r. odnotowano ponadtrzykrotny wzrost liczby gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznych.



Wykres 1

Liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce z certyfikatem i będących w trakcie jego uzyskiwania

Źródło: Dane Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

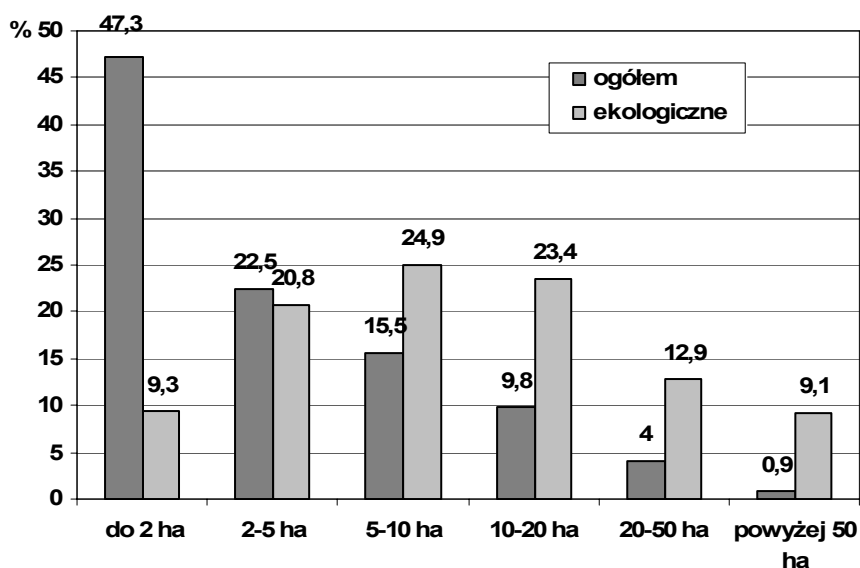
mi. W 2006 r. liczba gospodarstw ekologicznych zwiększyła się już ponadczterokrotnie w odniesieniu do 2003 r. Znacząca liczba gospodarstw ekologicznych ogólnej ich liczebności nie ma jeszcze certyfikatu produkcji ekologicznej, ale jest w trakcie ubiegania się o certyfikat. Przez dwa lata przechodzą one restrykcyjne kontrole, dopiero trzeciego roku mogą go otrzymać.

Rozwój produkcji ekologicznej w Polsce nie jest równomierny w całym kraju. Najwięcej gospodarstw ekologicznych powstaje w województwach świętokrzyskim, lubelskim, mazowieckim, podkarpackim i małopolskim, a więc na obszarach typowo rolniczych o małym skażeniu przemysłowym. Najmniej w województwie śląskim, lubuskim, opolskim i łódzkim.

Według wyników badania strukturalnego GUS¹, w czerwcu 2005 r. w Polsce odnotowano 4050 certyfikowanych gospodarstw ekologicznych wobec około 2,5 mln gospodarstw ogółem prowadzących produkcję rolniczą, tj. 0,16% ogółu gospodarstw. Gospodarstwa ekologiczne w odniesieniu do całej zbiorowości gospodarstw rolnych cechuje większy obszar. Wyniki badania wskazują, że średnia powierzchnia UR w gospodarstwach ekologicznych to 24,8 ha, wobec 6,2 ha w gospodarstwach ogółem, zatem 4-krotnie większa.

¹Badanie gospodarstw rolnych w zakresie użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, pogłowia zwierząt gospodarskich oraz charakterystyki gospodarstwa rolnego przeprowadzone przez GUS metodą wywiadów w czerwcu 2005 r. w gospodarstwach indywidualnych. Badaniem objęto wszystkie gospodarstwa ekologiczne znajdujące się w wykazie Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, która nadzoruje produkcję ekologiczną w Polsce.

Różnice w przeciętnej wielkości gospodarstw ogółem i ekologicznych potwierdza struktura ich liczebności według grup obszarowych UR (wykres 2). W obrębie gospodarstw ogółem w około 50% gospodarstw ich powierzchnia nie przekracza 2 ha, a w obrębie gospodarstw ekologicznych około 50% to gospodarstwa o powierzchni od 5 do 20 ha, czyli średniej wielkości. Małych gospodarstw ekologicznych o powierzchni do 2 ha jest około 10%, natomiast większych gospodarstw o powierzchni powyżej 20 ha – ponad 20%, wobec około 5% gospodarstw ogółem.



Wykres 2

Struktura liczebności gospodarstw ogółem i ekologicznych według grup obszarowych w Polsce w 2005 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2005 r., GUS, Warszawa 2006.

Wyniki badania gospodarstw rolnych przeprowadzonego przez GUS wykazują różnice w strukturze użytkowania powierzchni gruntów gospodarstw ogółem w porównaniu do gospodarstw ekologicznych. W przeciętnym gospodarstwie ekologicznym odnotowano mniejszy udział gruntów ornych (47,6% wobec 67,8% w gospodarstwach ogółem), natomiast większy trwałych użytków zielonych (34,1% wobec 18,5% w gospodarstwach ogółem) i większy lasów (8,1% wobec odpowiednio 6,3%), co sugeruje, że gospodarstwa ekologiczne mają mniej korzystne warunki do prowadzenia typowej produkcji rolniczej. Znacząca ich część dysponuje warunkami do prowadzenia działalności agroturystycznej.

Gospodarstwa ekologiczne w odniesieniu do całej zbiorowości gospodarstw rolnych są bardziej wielostronne, utrzymują zwierzęta gospodarskie, zwłaszcza

bydło, owce, kozy i konie. Obsada pogłowia bydła, trzody chlewnej i drobiu kurzego na jednostkę powierzchni użytków rolnych jest jednak znacząco niższa w gospodarstwach ekologicznych w porównaniu do pozostałych gospodarstw rolnych, obsada pogłowia owiec, kóz i koni – wyższa. Utrzymywanie tych gatunków zwierząt w gospodarstwach ekologicznych często wiąże się z prowadzeniem usług agroturystycznych.

Ekonomia produkcji ekologicznej w Polsce

W 2005 r., w ramach Systemu Zbierania Danych o Produktach Rolniczych AGROKOSZTY², podjęto badania działalności produkcyjnej w gospodarstwach, które posiadają certyfikat produkcji ekologicznej i są w próbie Polskiego FADN³. Badaniami objęto pszenicę ozimą, żyto ozime, ziemniaki jadalne i truskawki w uprawie polowej. Mankamentem badania są mało liczne próby gospodarstw, w których przeprowadzono badanie, ale uzyskane wyniki pozwalają już przybliżyć ekonomikę produkcji ekologicznej badanych działalności.

Badanie w celu poznania wyników produkcyjno-ekonomicznych pszenicy ozimej przeprowadzono w ośmiu gospodarstwach ekologicznych. Średnia powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach wynosiła 16,97 ha, a średnia powierzchnia uprawy pszenicy 2,33 ha. Przeciętny plon pszenicy w 2005 r. w badanych gospodarstwach ekologicznych wyniósł 32,5 dt/ha i był o około 13% niższy od przeciętnego plonu pszenicy ozimej w gospodarstwach indywidualnych ogółem, według danych GUS (37,5 dt/ha). Z kolei średnia cena sprzedaży ziarna pszenicy w badanych gospodarstwach (43,28 zł/dt) była o 18% wyższa od średniej krajowej ceny skupu odnotowanej przez GUS (36,69 zł/dt).

Wartość uzyskanego ziarna pszenicy ozimej w badanych gospodarstwach ekologicznych w przeliczeniu na 1 ha uprawy wyniosła 1404 zł. Po doliczeniu dopłat obszarowych uzupełniających (282,35 zł/ha) i do produkcji ekologicznej (538,23 zł/ha⁴) wartość produkcji z dopłatami wzrosła do 2225 zł/ha. Koszty

²IERiGŻ-PIB gromadzi dane o wartości produkcji, nakładach i kosztach bezpośrednich ponoszonych na poszczególne rodzaje działalności produkcji roślinnej i zwierzęcej w ramach Systemu Zbierania Danych o Produktach Rolniczych AGROKOSZTY.

³System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych FADN to jednolity system zbierania danych rachunkowych we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej, służący m.in. do kreowania Wspólnej Polityki Rolnej. W Polsce w 2004 r. IERiGŻ-PIB przeprowadził po raz pierwszy badania rachunkowości rolnej w systemie FADN określanym jako Polski FADN.

⁴Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r., kwota dopłat do 1 ha powierzchni upraw ekologicznych wynosiła 600 zł, ale w badanych gospodarstwach była średnio niższa z racji opóźnienia w realizacji wypłat.

bezpośrednie uprawy wynikały przede wszystkim z kosztów materiału siewnego, niewielkich kosztów nawożenia mineralnego pochodzenia naturalnego oraz zastosowanych środków grzybobójczych i wyniosły 153 zł/ha. Nadwyżka bezpośrednia, czyli różnica między wartością produkcji z 1 ha po doliczeniu dopłat a kosztami bezpośrednimi jej uzyskania, wyniosła 2071 zł/ha (tab. 1).

Tabela 1

Produkcja, koszty i nadwyżka bezpośrednia z uprawy wybranych rodzajów działalności w gospodarstwach ekologicznych w 2005 r. (w zł na 1 ha uprawy)

Wyszczególnienie	Pszenica ozima	Żyto ozime	Ziemniaki jadalne	Truskawki w uprawie polowej
Wartość produkcji	1 404,08	586,76	9 445,80	13 508,34
Dopłaty	820,58	882,35	603,63	1 464,80
Produkcja z dopłatami	2 224,65	1 469,11	10 049,43	14 973,13
Koszty bezpośrednie	153,41	63,81	1 588,58	8 544,48
Materiał siewny	125,26	63,81	1 068,86	8 049,38
Nawozy naturalne	25,44	–	78,95	184,25
Środki ochrony roślin	2,71	–	189,57	131,25
Koszty specjalistyczne	–	–	251,20	179,60
Nadwyżka bezpośrednia	2 071,24	1 405,30	8 460,84	6 428,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Produkcja, koszty i nadwyżka bezpośrednia wybranych produktów rolniczych w 2005 roku, „Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju Polskiej Gospodarki Żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej”, nr 33, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2006.

Wysoki poziom nadwyżki bezpośredniej z produkcji pszenicy ozimej, która stanowiła ponad 90% wartości produkcji z dopłatami, wynikał z niskich kosztów bezpośrednich produkcji (7% wartości produkcji z dopłatami i 11% wartości produkcji bez dopłat). Dopłaty oczywiście znacząco podwyższyły poziom nadwyżki bezpośredniej, ponieważ stanowiły około 40% wartości produkcji z dopłatami. Należy jednak podkreślić, że ekologiczną produkcję pszenicy ozimej cechują niskie koszty bezpośrednie, które w połączeniu ze znacząco wyższą ceną jej sprzedaży kształtują korzystne wyniki ekonomiczne.

Badanie wyników produkcyjnych i ekonomicznych w systemie AGRO-KOSZTY dla żyta ozimego uprawianego metodą ekologiczną przeprowadzono w dziewięciu gospodarstwach. Powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach wynosiła średnio 15,43 ha, a powierzchnia uprawy żyta ozimego 2,45 ha. Średni plon żyta w badanej próbie gospodarstw ekologicznych ukształtował się na poziomie 20,9 dt/ha i był niższy o około 11% od przeciętnego w gospodar-

stwach indywidualnych (23,6 dt/ha) w tym samym roku. Z badania wynika, że w gospodarstwach ekologicznych żyto jest na ogół zużywane we własnym gospodarstwie, a jego średnia cena (28,07 zł/dt) nie różniła się znacząco od średniej krajowej ceny żyta w skupie (27,64 zł/dt).

Wartość wyprodukowanego ziarna żyta ozimego w badanych gospodarstwach ekologicznych w przeliczeniu na 1 ha uprawy była niska i wyniosła 587 zł. Po doliczeniu dopłat obszarowych uzupełniających (282,35 zł/ha) i do produkcji ekologicznej (600 zł/ha) wartość produkcji z dopłatami wzrosła 2,5-krotnie i wyniosła 1469 zł/ha. Koszty bezpośrednie uprawy były niskie, wynikały głównie z kosztów materiału siewnego i wyniosły 64 zł/ha. Nadwyżka bezpośrednia pod wpływem dopłat ukształtowała się na znacznie wyższym poziomie niż wartość produkcji, tj. 1405 zł/ha (tab. 1). Niskie koszty bezpośrednie uprawy stanowiły tylko 4% wartości produkcji z dopłatami i 11% wartości produkcji bez dopłat.

W 2005 r., badaniem poziomu produkcji, kosztów i nadwyżki bezpośrednio z ekologicznej uprawy ziemniaków jadalnych objęto 11 gospodarstw. Średnia powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach wynosiła 18,56 ha, a średnia powierzchnia uprawy ziemniaków 1,17 ha. Przeciętny plon ziemniaków jadalnych w badanych gospodarstwach ekologicznych wyniósł 192 dt/ha. Brak danych o ich przeciętnym plonie w gospodarstwach indywidualnych ogółem w skali kraju nie pozwala na porównanie wydajności, można tylko porównać ceny, które różnią się znacząco. Średnia cena sprzedaży ziemniaków jadalnych w badanych gospodarstwach wyniosła 49,16 zł/dt i była aż o 33% wyższa od średniej krajowej ceny skupu ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) według GUS dla tego samego roku (37,05 zł/dt).

Cena sprzedaży ziemniaków jadalnych uzyskana przez gospodarstwa ekologiczne przyczyniła się do wysokiego poziomu wartości produkcji z 1 ha powierzchni uprawy – średnio 9446 zł. Po doliczeniu dopłat do produkcji ekologicznej (603,63 zł/ha⁵) wartość produkcji z dopłatami wzrosła do 10 049 zł/ha. Koszty bezpośrednie uprawy ziemniaków jadalnych w gospodarstwach ekologicznych były niskie i wyniosły 1589 zł/ha, a wynikały przede wszystkim z kosztów materiału sadzeniakowego, kosztów nawożenia mineralnego pochodzenia naturalnego oraz kosztów środków ochrony roślin. Koszty bezpośrednie uprawy stanowiły 16% wartości produkcji z dopłatami i 17% wartości produkcji bez dopłat.

⁵Stawka dopłat w badanych gospodarstwach ekologicznych została podwyższona z tytułu zbilansowania produkcji roślinnej i zwierzęcej, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r., że jeśli produkcja roślinna i zwierzęca jest zbilansowana, to płatność może być udzielona w wysokości 120% stawki podstawowej.

Wysoka wartość produkcji ziemniaków jadalnych i niskie koszty bezpośrednie ich wytworzenia warunkowały wysoki poziom nadwyżki bezpośredniej – 8461 zł/ha (tab. 1). Dopłaty ekologiczne nie wpłynęły znacząco na jej poziom, ponieważ gdyby ziemniaki jadalne nie były objęte dopłatami ekologicznymi, to nadwyżka bezpośrednia wynosiłaby 7857 zł/ha i stanowiła 93% uzyskanej nadwyżki.

Ostatnia działalność w gospodarstwach ekologicznych, którą objęto badaniami w systemie AGROKOSZTY, to produkcja truskawek w uprawie polowej. Badanie przeprowadzono w siedmiu gospodarstwach, w których średnia powierzchnia plantacji wynosiła 1,54 ha, a średni plon owoców ukształtował się na poziomie 70,9 dt/ha. Według danych GUS, w gospodarstwach indywidualnych w tym samym roku średni plon truskawek był o ponad połowę niższy (33 dt/ha). Tak niski wskaźnik plonów wynika między innymi z tego, że według metodyki GUS do powierzchni plantacji truskawek jest doliczany areał upraw w ogrodach przydomowych. Ponadto, truskawki z upraw ekologicznych sprzedawano po znacznie wyższej cenie (tj. średnio 1,91 zł/kg) w stosunku do krajowej ceny skupu (1,13 zł/kg).

Wartość ekologicznej produkcji truskawek zebranych z 1 ha powierzchni plantacji wynosiła 13 508 zł, a po doliczeniu dopłat ekologicznych w wysokości 1464,80 zł/ha⁶ ukształtowała się na poziomie 14 973 zł/ha. Dopłaty do produkcji stanowiły około 10% jej wartości. Koszty bezpośrednie na 1 ha ekologicznej uprawy truskawek wyniosły 8545 zł. Główną pozycją kosztów bezpośrednich był materiał nasadzeniowy (8049 zł/ha), a pozostałe koszty stanowiły przede wszystkim koszty ochrony i przygotowania owoców do sprzedaży. Wartość produkcji truskawek z dopłatami z 1 ha powierzchni plantacji pomniejszona o koszty bezpośrednie ukształtowała nadwyżkę bezpośrednią na poziomie 6429 zł/ha (tab. 1). Koszty bezpośrednie stanowiły 57% wartości produkcji z dopłatami i 63% wartości produkcji bez dopłat.

Podsumowanie

Specyfika polskiego rolnictwa, zwłaszcza tradycyjne technologie wytwarzania i wielokierunkowość produkcji większości gospodarstw, sprzyja przestawianiu produkcji gospodarstw konwencjonalnych na ekologiczne metody wytwarzania. Realizacja programów rolnośrodowiskowych, a tym samym finansowe wspieranie produkcji ekologicznej zachęca do tworzenia gospodarstw ekologicz-

⁶Średnia kwota dopłat ekologicznych w badanych gospodarstwach była niższa od stawki ustawowej (1540 zł/ha) z powodu opóźnienia w realizacji wypłat.

nych, co potwierdza szybkie tempo wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych z certyfikatem i będących w trakcie jego uzyskiwania.

Wyniki badania gospodarstw rolnych przeprowadzonego przez GUS wykazują różnice w wielkości gospodarstw i w strukturze użytkowania powierzchni gruntów gospodarstw ogółem w porównaniu do gospodarstw ekologicznych. Przeciętne gospodarstwo ekologiczne jest czterokrotnie większe od przeciętnego gospodarstwa całej zbiorowości. W przeciętnym gospodarstwie ekologicznym odnotowano mniejszy udział gruntów ornych, natomiast większy trwałych użytków zielonych i lasów, co sugeruje, że gospodarstwa ekologiczne mają mniej korzystne warunki do prowadzenia typowej produkcji rolnej.

Badanie wyników produkcyjnych i ekonomicznych wybranych rodzajów działalności w gospodarstwach ekologicznych przeprowadzone przez IERiGŻ-PIB w 2005 r. przybliży ekonomikę produkcji ekologicznej. Badaniami objęto pszenicę ozimą, żyto ozime, ziemniaki jadalne i truskawki w uprawie polowej. Przeprowadzone badania wykazały, że:

- uprawę pszenicy ozimej i żyta ozimego w próbie gospodarstw ekologicznych cechowały znacznie niższe plony niż uzyskane średnio w kraju w gospodarstwach indywidualnych (o ok. 10%), ale znacznie wyższe ceny sprzedaży pszenicy niż uzyskane średnio w skupie (o ok. 20%). Koszty bezpośrednie, uprawy pszenicy i żyta były niskie, natomiast na wyniki ekonomiczne znacząco wpłynęły dopłaty obszarowe uzupełniające i ekologiczne;
- uprawa ziemniaków jadalnych w gospodarstwach ekologicznych warunkowała wysoką wartość produkcji i nadwyżki bezpośredniej. Dopłaty ekologiczne nie wpłynęły znacząco na wyniki ekonomiczne, stanowiły tylko 7% nadwyżki bezpośredniej;
- truskawki z upraw ekologicznych sprzedawano po znacznie wyższej cenie, o około 70% wyższej od krajowej ceny skupu. Na wyniki ekonomiczne z ich uprawy, przy znaczących kosztach produkcji, wpłynęły dopłaty ekologiczne, które stanowiły ponad 20% nadwyżki bezpośredniej.

Literatura

- Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2005 r., GUS, Warszawa 2006.
- KOMOROWSKA D., Perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce, „Problemy rolnictwa światowego”, tom XV, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2006.
- Produkcja, koszty i nadwyżka bezpośrednia wybranych produktów rolniczych w 2005 roku, „Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju Polskiej Gospodarki Żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej”, nr 33, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2006.

Rozporządzenie Rady 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych (Dz.Urz. WE L 198, 22.07.1991 r.).

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym (DzU Nr 93, poz. 898).

ZEGAR J., Charakterystyka gospodarstw ekologicznych w Polsce, „Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju Polskiej Gospodarki Żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej”, nr 30, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2006.

Ecological agriculture in Poland

Abstract

After Polish accession into the European Union and covering Polish agriculture with Common Agricultural Policy, ecological agriculture benefits from financial aid realized within the confines of the Programme for Rural Development in the scope of agricultural and environmental programmes. As the result of the Programme realization dynamic development of ecological production has been noted, indicated by increasing number of ecological farms. The necessity of the research of economics and organization of production appeared. The aim of the article is approaching the state of Polish economical agriculture development and economics of production in selected types of activity in ecological farms.